

Casus Wetenschappelijke Integriteit

2022

Belangenconflicten en vrijheid van meningsuiting in het publieke debat - ongegrond

Universiteit Twente

1 Onderwerp van de klacht

De Commissie Wetenschappelijk Integriteit van de Universiteit Twente (hierna: CWI/Commissie) heeft op 12 november 2021 een klacht ontvangen van ... namens het Faculteitsbestuur ... en Departementsbestuur ... (hierna: Klager) jegens ... van de Faculteit ... (hierna: Beklaagde) wegens vermeende schendingen van normen van wetenschappelijke integriteit.

Klager beschuldigt Beklaagde, naar aanleiding van uitingen over de al dan niet betrouwbaarheid van de ... rapporten ... (...) en ... (...) in verband met ..., van schendingen op het gebied van wetenschappelijke integriteit, i.h.b. de normen 53, 54 en 55 van de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (hierna: de Gedragscode), namelijk:

53. *"Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat."*
54. *"Wees bij deelname aan het publieke debat open en eerlijk over de rol waarin die deelname plaatsvindt en over de aard en status van die deelname."*
55. *"Wees open en eerlijk over mogelijke belangenconflicten."*

Voorts heeft Klager nog de volgende vraag aan de CWI voorgelegd: *"Een meer generieke schending betreft de vraag of de factsheet zich kwalificeert als een wetenschappelijk onderzoek of dat een kwalificatie als bijvoorbeeld een opiniestuk hier meer gepast zou zijn geweest."*

2 Samenvatting advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit

De Commissie heeft op 24 november 2021 ambtshalve de ontvankelijkheid van de klacht getoetst en de klacht ontvankelijk verklaard, waarover partijen op 30 november 2021 zijn geïnformeerd. Beklaagde heeft op 9 december 2021 een verweerschrift ingediend, welke ter informatie aan Klager is gestuurd. De klacht is door de Commissie inhoudelijk besproken op vrijdag 4 februari 2022. De hoorzitting heeft plaatsgevonden op 9 februari 2022, waarover partijen zijn geïnformeerd op 20 januari 2022. De notulen van de hoorzitting zijn ter informatie met beide partijen gedeeld op 17 februari 2022. Vervolgens hebben beide partijen het voorgenomen advies van de Commissie toegestuurd gekregen op 24 februari 2022. Beide partijen hebben de mogelijkheid gekregen om op feitelijke onjuistheden in het voorgenomen advies te reageren, conform art. 5.3 sub i van de Klachtenregeling, waarna het

definitieve advies met datum 8 maart 2022 van de Commissie naar het College van Bestuur is gestuurd.

Tijdslijn

De klacht heeft betrekking op de volgende uitingen van Beklaagde:

- ...:
 - ... uur: publicatie ..., n.a.v. ... uitkomsten onderzoek Beklaagde; "...".
 - ... uur: artikel ...; "...".
 - ... uur: interview
 - ... uur: interview
 - ... uur: interview
- ...:
 - ... uur: publicatie artikel

Dit gaf aanleiding tot een kritisch artikel op voorpagina van ... op ..., waaraan Beklaagde geen bijdrage heeft geleverd.

Samenvatting standpunt Klager

De Klager is van mening dat de kernboodschap in de uitingen van Beklaagde is dat ... zich op onderzoek baseert dat niet onafhankelijk is van de ...-industrie, en dat belangenverstrengeling van onderzoekers en betrokken deskundigen niet wordt vermeld. ... heeft de UT aangegeven directe schade te ondervinden van de publicatie(s).

De Klager geeft aan dat UT-intern niemand op de hoogte was van de publicatie(s) van Beklaagde. Klager vindt het belangrijk om te benoemen dat, volgens Klager, Beklaagde op eigen initiatief ... heeft benaderd en daarna een interview heeft gehad. Dit was niet vooraf gecommuniceerd met ... en daarbij is, achteraf, niet ... maar alleen ... geïnformeerd. Media berichtten dat Beklaagde, als lid van de ... lobby en organisator van activiteiten (zoals petitie's), een "conflict of interest" heeft. Volgens Klager heeft Beklaagde expliciet persoonlijke belangen of andere betrokkenheid ontkend en, pas na aandringen, zijn verbondenheid met de lobby toegegeven. Volgens Klager trad Beklaagde in een artikel (...) publiekelijk op als woordvoerder van een bepaalde groep demonstrerende mensen, wat volgens Klager anders is dan het uiten van een privémening. In het onderhavige geval wordt volgens Klager een privémening verkondigd, maar Beklaagde is ook UT-er en wetenschapper in de ogen van de buitenwereld. Volgens Klager staat in artikelen "...", waarbij naar de factsheet van Beklaagde werd verwezen. Klager zou de factsheet niet als onderzoek kwalificeren, de wetenschappelijke waarde ervan is lastig in te schatten. Het was volgens Klager passender als de factsheet als opiniestuk was gepubliceerd.

De Klager benadrukt het belangrijk te vinden dat medewerkers zich bezighouden met maatschappelijke vraagstukken en debat, waarbij het, volgens Klager, moet plaatsvinden in volledige transparantie en met een goede wetenschappelijke onderbouwing. Klager constateert dat een zinvolle inhoudelijke discussie nu niet gevoerd wordt. Klager benoemt daarbij dat van senior onderzoekers moet kunnen worden verwacht dat zij met gevoelige

onderwerpen zorgvuldig(er) omgaan, zowel in de communicatie als in het achterliggende proces.

Met het oog op deze argumenten heeft Klager opgeworpen dat sprake is van schending van normen 53, 54 en 55 van de Gedragscode en, een meer generieke schending, verwoord als de vraag of de factsheet kwalificeert als een wetenschappelijk onderzoek.

Samenvatting standpunt Beklaagde

Beklaagde meldt dat de factsheet is aangeboden bij Beklaagde stelt dat hij .. niet beschuldigt, maar constateert en rapporteert dat ... een "conflict of interest" niet meldt, niet-onafhankelijke mensen rapporten laat reviewen en verwijzingen naar gesponsord onderzoek weglaat uit overigens nagenoeg geheel overgenomen teksten.

Beklaagde koos voor een (methodologische) factsheet, omdat het een presentatie van feiten is. Hierbij heeft Beklaagde een UT-template gebruikt. Volgens Beklaagde is het geen onderzoek of opiniestuk. Behalve op het voorblad komt het woord "onderzoek" verder niet voor. Beklaagde heeft zijns inziens aan de factsheet geen waardeoordelen gekoppeld of conclusies verbonden. Beklaagde kan zich vinden in de term 'populairwetenschappelijk uiting' voor de factsheet. ... baseert zich wel vaker op populairwetenschappelijke uitingen. ... was zijns inziens daarom een passend gremium om zijn factsheet te publiceren, waarmee de publicatie door de juiste doelgroep wordt gelezen. Beklaagde koos er in de factsheet voor om de letterlijke vertaling van "conflict of interest", zijnde 'belangenverstremgeling', af te zwakken naar de gebruikte titel 'verborgen belangen'. Beklaagde legt uit te hebben gekeken naar wat in de door ... gebruikte bronnen staat gemeld onder "conflict of interest" en "funding-organisations". Beklaagde heeft de artikelen geteld waarbij de originele onderzoekers zelf een "conflict of interest" melden, waarbij Beklaagde zich heeft beperkt tot de artikelen waarbij het ging om een (semi)overheidsinstelling of een aan ... gerelateerde organisatie. Beklaagde maakt duidelijk dat hij niet zelf het criterium voor "conflict of interest" heeft bepaald. Beklaagde geeft aan ook geen inhoudelijk oordeel te hebben over die publicatie met melding van een "conflict of interest". Beklaagde vult aan dat na zijn publicatie een publicatie is verschenen die de kritiek van Beklaagde onderschrijft en een uitgebreidere kritiek op ... rapporten bevat, zijnde een onderzoek op basis van een inhoudsanalyse. Beklaagde meldt dat ... de factsheet heeft laten lezen en beoordelen door een onafhankelijke hoogleraar van de ... die ook in het stuk wordt opgevoerd. Volgens Beklaagde geeft deze hoogleraar aan dat het in de Cochrane reviewmethode 'highly desirable' is dat (ook) in reviews "conflicts of interest" worden gemeld. Beklaagde meldt dat niet de Cochrane reviewmethode is gebruikt, maar dat deze methode wel had kunnen en had moeten worden gebruikt. Ten tweede is Beklaagde van mening dat het ... twee reviewers heeft gevraagd die slechts in het voorwoord worden bedankt, zonder melding te maken van hun achtergrond en eventuele belangenverstremgelingen, op basis waarvan invloed op het rapport vermoed kan worden. Beklaagde vindt het niet verstandig dat het ... daarover niet transparant is. Ten derde vindt Beklaagde het onverstandig en onverantwoord dat het ... specifieke bronvermelding weglaat bij het overigens integraal overnemen van een abstract. Beklaagde licht toe dat meta-analyses hebben aangetoond dat publicaties met melding van een "conflict of interest" vaker een bias bevatten. Als er veel van die publicaties zijn en dit in

een review niet wordt gemeld, is dit vervuiling van de wetenschap. Beklaagde verwijst naar andere sectoren, omdat dezelfde discussies en analyses daar al hebben plaatsgevonden. Voor die sectoren zijn spelregels bepaald voor de invloed van lobby, teneinde een eerlijke en transparante discussie te kunnen hebben en geen onwenselijke of niet-transparante invloed toe te laten. Op dergelijke stukken van ... worden regelmatig grote maatschappelijke keuzes gebaseerd; daarom vindt Beklaagde het heel belangrijk dat mensen, zoals hijzelf, iets over zo'n relatief nieuwe sector moeten kunnen en durven te zeggen. Beklaagde vindt dat in de ...lobby normen en (spel)regels moeten komen over hoe om te gaan met belangen. Beklaagde vult aan dat hij (in ieder geval tot ...) op zijn factsheet geen inhoudelijke kritiek heeft ontvangen van collega's of wetenschappers van andere universiteiten.

Beklaagde is van mening van het begin af aan naar media toe open en feitelijk juist te hebben gecommuniceerd over zijn positie, persoonlijke situatie en eigen meningen. Beklaagde verwijst naar o.a. berichten op ..., de communicatie met ... en de conversatie van radio-interviews. Beklaagde noemt het daarom lasterlijk en onjuist dat wordt gezegd dat de ... heeft 'onthuld' dat Beklaagde niet naar zijn eigen situatie zou hebben verwezen. Omdat ook Beklaagde het belangrijk vindt dat een maatschappelijk debat in volledige transparantie plaatsvindt, heeft hij openheid van zaken gegeven, zowel intern als extern, hoewel Beklaagde niet vindt dat hij media iets had hoeven te melden over zijn persoonlijke situatie. Volgens Beklaagde heeft hij immers geen persoonlijk belang, omdat zijn eigen woning op voldoende afstand staat van de Daarbij erkent hij dat het definiëren van 'belang' lastig is. Voor ... staat volgens hem in een Raad van State uitspraak omschreven dat mensen die wonen binnen een afstand van ... als belanghebbenden bij de relevante besluitvorming kunnen worden gezien. Beklaagde licht toe dat voor ..., waar het om gaat in ..., geen gespecificeerde juridische definitie bestaat voor de term belanghebbende. Ondanks dat Beklaagde deze afstand voor ... ook een goed richtsnoer vindt, is hij van oordeel dat de daadwerkelijke omgeving ook van invloed is en dat niet zomaar kan worden uitgegaan van de omschrijving van belanghebbende die bestaat voor Een te ruime norm zou kunnen betekenen dat geen enkele wetenschapper die in de buurt woont van de locatie van een (mogelijke) ... zich hierover als wetenschapper mag uitlaten, hier een kritische beschouwing over mag geven of hiernaar onderzoek mag doen. Pas als dergelijk onderzoek beïnvloed zou zijn door een persoonlijke mening of betrokkenheid, zouden naar mening van Beklaagde, grenzen worden overschreden. Volgens Beklaagde is daarvan hier echter geen sprake. In zijn lidmaatschap in de ... vertegenwoordigt Beklaagde, vanuit de portefeuille '...', de belangen van iedereen uit de ..., van iedereen uit ..., van iedereen uit ..., van iedereen uit .. en van iedereen in ..., als inwoner van alle voornoemde loci. In die rollen is Beklaagde actief in de ...discussie, waaronder het voeren van gesprekken met de Beklaagde ziet zijn rol in de ... los van zijn functie bij de UT waarin hij onderzoek doet op gebied van Beklaagde geeft aan geen verbondenheid te hebben met de ... lobby. Vanuit de functie in de ... is Beklaagde bij bijeenkomsten geweest van organisaties en die vóór zijn (zoals ...) maar ook bij bijeenkomsten van organisaties die tégen zijn (zoals de ...). Dat Beklaagde ook een privé-opvatting heeft over ... op ... is zijns inziens niet relevant. Hierover heeft hij op ... gepost en die informatie is daarmee niet geheim.

Beklaagde weerlegt de stelling dat intern niemand van zijn litigieuze uitingen op de hoogte was en vindt het kwalijk dat deze onjuiste stelling opgevoerd wordt ter onderbouwing van Klagers betoog. Beklaagde licht toe de ... afdeling (op ...) te hebben geïnformeerd over de komende publicaties in ... en ... (op ...). Een overleg heeft (op ...) plaatsgevonden tussen Beklaagde en Beklaagde geeft aan in de aanloop naar de publicatie en voorafgaand aan de klacht met meerdere collega's over het onderwerp te hebben gesproken. Beklaagde concludeert dat hij met de factsheet methodologische kritiek heeft geuit op ... en dat de factsheet goed aansluit bij zijn methodologische expertise (art. 53) en ervaring, hij volledig open en eerlijk is geweest (art. 54) en hij geen belangenconflict heeft (art. 55). Volgens Beklaagde is de ingediende klacht op meerdere punten onjuist en onvoldoende onderbouwd en daarmee in strijd met art. 2.2 van de Klachtenregeling. Ten slotte meldt Beklaagde zich in de ontstane situatie onvoldoende gesteund te voelen door de UT, faculteit en leidinggevende. Volgens Beklaagde is zowel hem als de UT onnodige schade berokkend.

3 Discussie en overwegingen van de CWI

Gelet op art. 5.3 sub j van de Klachtenregeling is het de taak van de Commissie om een rapport van bevindingen op te stellen alsmede het College van Bestuur te adviseren over de gegrondheid van de voorliggende klacht en de daarin gestelde normschending op basis van wegingscriteria (onderdeel C van paragraaf 5.2 Gedragscode).

Preliminare vraag

Klager heeft de Commissie een klacht en een daarmee verband houdende, preliminaire vraag voorgelegd: *"Een meer generieke schending betreft de vraag of de factsheet zich kwalificeert als een wetenschappelijk onderzoek of dat een kwalificatie als bijvoorbeeld een opiniestuk hier meer gepast zou zijn geweest."*

Het betreft hier de "factsheet onderzoek":

De Gedragscode omschrijft in paragraaf 1.1 de reikwijdte van de Gedragscode in termen van de activiteiten waarop zij van toepassing is. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

1. "Wetenschappelijk onderzoek in den brede";
2. Onderzoek in de zin van "alle activiteiten die aan de onderzoekspraktijk verbonden zijn: het opstellen van aanvragen, opzet en uitvoering van het onderzoek, beoordeling en peer review, het optreden als inhoudelijk deskundige, verslaglegging, verantwoording en publiciteit";
3. "Populairwetenschappelijke uitingen [...] voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd".

Hoewel de factsheet naar inhoud tot een breed publiek is gericht, is naar benaming ("Factsheet onderzoek", waarbij Beklaagde zelf de aanduiding 'onderzoek' aan het desbetreffende format van de UT heeft toegevoegd) en presentatie (uitgave UT; auteur met academische titel en aanduiding eenheid binnen .../...) naar het oordeel van de Commissie sprake van een 'Populairwetenschappelijke uiting'. Ter zitting kon Beklaagde zich vinden in deze kwalificatie

en heeft Klager zich daartegen niet uitgesproken. Op voet van deze vaststelling zijn op deze uiting, gezien het gestelde in onderdeel 3 van paragraaf 1.1 Gedragscode, *“de principes en normen van deze code van toepassing voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd”*. Wat *“in redelijkheid kan worden verlangd”* zal moeten worden gewogen bij de toepassing van de wegingscriteria, in het bijzonder criterium g: *“of het om een wetenschappelijke publicatie gaat dan wel een populairwetenschappelijke uiting, onderwijsmateriaal of advies.”*

Is daarmee de vraag van Klager beantwoord, dan voegt de Commissie hieraan ambtshalve toe dat de uitingen via radio-uitzendingen, kranten en tijdschriften worden opgevat als onderzoek in de zin van de tweede in paragraaf 1.1 Gedragscode gegeven omschrijving, in het bijzonder *“optreden als inhoudelijk deskundige”* en *“publiciteit”*. Aan deze kwalificatie ligt ten grondslag dat Beklaagde zich in zijn wijze van presenteren uitdrukkelijk heeft doen voorstaan op zijn positie van onderzoeker bij de UT en daarmee bij derden de verwachting heeft opgewekt dat zijn bevindingen vrucht zijn van eerder door hem verricht onderzoek – zelfs als de factsheet zelf moet worden aangemerkt als populairwetenschappelijk werk. Ook op deze uitingen zijn derhalve de normen van de Gedragscode van toepassing, nu zelfs zonder voorbehoud, maar uiteraard opnieuw met inachtneming van de wegingscriteria van de Gedragscode.

Naleving norm 53

Norm 53 luidt: *“Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat”*.

Als gesteld, wordt de factsheet door de Commissie opgevat als een populairwetenschappelijke publicatie en dient deze daarmee te voldoen aan de eisen vastgelegd in de Gedragscode. De factsheet wordt afgesloten met het hoofdstuk *“Concluderend”*, waarin conclusies staan weergegeven, waarvan de eerste zin luidt: *“De ... slaagt er op deze manier in om een constante stroom van informatie in de discussie rondom ... te houden, en om de aandacht af te leiden van onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar de ... van ... op ... en ...”*.

Met betrekking tot de factsheet, constateert de Commissie dat de beperkingen van onderzoek onvoldoende zijn belicht en conclusies niet worden onderbouwd. Op basis van norm 53, mede gezien in het licht van norm 38 (*“Wees expliciet over onzekerheden en contra-indicaties en trek geen ongefundeerde conclusies”*), kan met name de eerste zin van de conclusie op geen enkele wijze worden gestaafd met de verzamelde informatie. De Commissie constateert dat bij ongeveer 10% van de artikelen die in het ...-rapport worden gebruikt, melding wordt gemaakt van een mogelijk *“conflict of interest”*. Er zijn geen argumenten om te veronderstellen dat peer review van de oorspronkelijke artikelen heeft gefaald wat betreft mogelijk oneerlijk verkregen resultaten dan wel ten onterechte getrokken conclusies. Er is niet vastgesteld dat de artikelen met melding van *“conflict of interest”* tot afwijkende conclusies komen in vergelijking met de overige 90% van de aangehaalde artikelen. Bovendien is niet vastgesteld dat het ...-rapport de 10% artikelen met *“conflict of interest”* meer dan evenredig meeweegt in de eindconclusies. Evenmin is duidelijk dat, zelfs als deze percentages hoger zouden zijn, hier sprake is van **bewust** beïnvloeden van de discussie door de ..., terwijl dit wel nadrukkelijk wordt gesuggereerd.

Met betrekking tot de uitingen in interviews, kranten en tijdschriften is de Commissie van oordeel dat Beklaagde zich heeft beperkt tot een oproep tot transparantie over mogelijke belangenverstrengelingen. Ongelukkig is echter dat zijn eigen uitingen hierbij vergezeld zijn gegaan van suggestieve betitelingen, met name in desbetreffende krantenkoppen. De Commissie stelt vast dat deze suggestieve krantenkoppen nauw aansluiten bij de conclusie in de factsheet. Door deze factsheet, met deze uitgesproken conclusies beschikbaar te stellen aan de pers, en hierover zelfstandig contact te zoeken met de pers, heeft Beklaagde zichzelf blootgesteld aan de geenszins verwaarloosbare kans dat de media van de ongefundeerde conclusie uit de factsheet gebruik zou kunnen maken. Daarmee zou het grotere publiek een onjuist beeld kunnen krijgen van de wetenschappelijke zekerheid omtrent de concluderende stelling van Beklaagde.

Naleving norm 54

Norm 54 luidt: *"Wees bij deelname aan het publieke debat open en eerlijk over de rol waarin die deelname plaatsvindt en over de aard en status van die deelname."*

Beklaagde heeft bij zijn litigieuze uitingen aangegeven een uitgesproken mening te hebben. Daarbij staat voor de Commissie vast dat Beklaagde zich bij deze uitingen niettemin uitdrukkelijk als wetenschapper van de UT heeft gepresenteerd. Dat Beklaagde ook wel aanwezig is geweest bij een bij het thema van zijn uitingen betrokken actiegroep impliceert nog niet dat moet worden aangenomen dat Beklaagde in zijn uitingen als woordvoerder of lid daarvan heeft gesproken. Ook het gegeven dat Beklaagde door media in verband wordt gebracht met rollen die hij als privépersoon in de maatschappelijke context vervult, betekent niet dat Beklaagde onvoldoende duidelijk is geweest over de rol waarin hij zich heeft geuit. Of hij binnen die rol (i.e., als onderzoeker) voldoende duidelijk is geweest over het al dan niet bestaan van mogelijke belangenverstrengelingen is onderwerp van de navolgende toets aan norm 55.

Naleving norm 55

Norm 55 luidt: *"Wees open en eerlijk over mogelijke belangenconflicten."*

Beklaagde heeft bij diverse media melding gemaakt van het feit dat mogelijke ... in zijn regio ook speelt, en daarbij expliciet aangegeven dat hij geen "conflict of interest" heeft. In de rol van Beklaagde in de ... (met portefeuille '...') vertegenwoordigt Beklaagde een groep ..., onder andere in gesprekken met de gemeente. De rol van Beklaagde in de ... is niet gemeld, ook niet via regeling nevenwerkzaamheden.

Bij de toetsing van norm 55 meent de Commissie te moeten onderscheiden tussen de positie en belangen van Beklaagde als (A) privépersoon en als (B) lid van de ..., portefeuille '...'.
A.

- A. Naar het oordeel van de Commissie is er sprake van een relatief geringe afstand, Beklaagde heeft gemeend op voet van criteria in wetgeving en jurisprudentie te mogen aannemen dat hij juridisch niet als belanghebbende kan worden aangemerkt en daarmee ook voor de toepassing van deze norm van wetenschappelijke integriteit niet kan worden gesproken van een mogelijk belangenconflict. De Commissie is van oordeel

dat deze juridische maatstaf een onvoldoende relevant, respectievelijk een te beperkend criterium is voor de bepaling van de reikwijdte van actieve zorgplicht als wetenschapper om duidelijkheid te verschaffen over 'mogelijke belangenconflicten'. In het bijzonder is de Commissie van oordeel dat Beklaagde zich had moeten realiseren dat, zelfs als zijn betoog juridisch juist zou zijn, het voor derden niet onredelijk zou zijn te menen dat wel degelijk sprake is van een 'mogelijk belangenconflict'. Daarbij komt dat het voor Beklaagde zelf slechts een zeer geringe moeite was geweest om meer expliciet te zijn over zijn oordeel dat van een belangenconflict geen sprake was – zoals door de afstand uitdrukkelijk te benoemen. De Commissie leest norm 55 uitdrukkelijk als een opdracht – een actieve zorgplicht – om over het bestaan van 'mogelijke belangenconflicten' zo min mogelijk onduidelijkheid te laten bestaan. Zelfs als men als wetenschapper overtuigd is dat deze niet spelen, behoort men in voorkomende gevallen te begrijpen dat anderen dit in redelijkheid anders zouden kunnen zien, en daarnaar te handelen.

- B. Aannemelijk lijkt dat Beklaagde in de ... niet een zodanig institutionele positie heeft ingenomen, zoals woordvoerder of vertegenwoordiger in externe relaties van de ..., dat daarmee sprake zou kunnen zijn van een mogelijk institutioneel belangenconflict. Niettemin geldt ook hier dat, terwijl deelname aan dergelijke maatschappelijke verbanden voor wetenschappers geenszins uitgesloten zou moeten zijn, betrokken onderzoeker na dient te gaan of deze ... bij besluitvorming inzake ... een rol heeft gespeeld of binnen overzienbare termijn zou (kunnen) gaan spelen. Daardoor zouden de uitlatingen van Beklaagde door derden in redelijkheid kunnen worden begrepen als ingegeven door een belangenconflict. Zelfs indien wordt aangenomen dat Beklaagde terecht van oordeel is dat hiervan geen sprake is, brengt een actieve uitleg van de zorgplicht van norm 55 mee dat Beklaagde er goed aan had gedaan om eenvoudig duidelijkheid te verschaffen over zijn maatschappelijke positie, opdat derden zich daarop in de appreciatie van zijn uitlatingen konden beraden.

4 Conclusies en aanbevelingen van de CWI

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 53 weegt de Commissie mee dat de factsheet wordt opgevat als een populairwetenschappelijke publicatie. De conclusie van Beklaagde had niet verder mogen gaan dan, bijvoorbeeld, dat gebruik is gemaakt van informatiebronnen die mogelijk beïnvloed zijn door bij het onderwerp betrokken belangen, dat onduidelijk is in hoeverre dat invloed heeft op de inhoud van het ... rapport en dat het, gezien de ervaringen in het verleden in andere sectoren (...), noodzakelijk is dit verder te onderzoeken om op basis daarvan, indien nodig, transparante afspraken te maken om niet-integere beïnvloeding te voorkomen.

De Commissie is van oordeel dat in beide categorieën van uitingen (met name in de factsheet en in mindere mate in kranten en tijdschrift) sprake is van niet-naleven van norm 53, in het bijzonder wat betreft beperkingen in het onderzoek, waardoor conclusies omtrent bewuste beïnvloeding door de ... voorbarig, want ongefundeerd zijn – zulks bezien in samenhang met norm 38.

Ten aanzien van de weging van gebreken in de naleving van norm 53, mede in het licht van norm 38, is de Commissie van oordeel dat op basis van de relevante wegingscriteria, in het bijzonder criteria b. (opzet?), c. (stand van de wetenschap), e. en g. (gevolgen/voordelen voor personen) en g. (aard van de uitingen), geen sprake is geweest van een schending van wetenschappelijke integriteit.

Bij de vraag of overigens sprake is van, minder ingrijpend, niet-naleven van normen van wetenschappelijke integriteit, maakt de Commissie onderscheid tussen de uitingen in de factsheet en de uitingen in kranten en tijdschriften.

Wat betreft de factsheet kwalificeert de Commissie het niet-naleven van norm 53, mede in het licht van norm 38, alsmede van wegingscriteria d. (effect op vertrouwen in wetenschap) en i. (positie van de onderzoeker), als bedenkelijk gedrag. De Commissie neigt ertoe de uitingen in kranten en tijdschriften te kwalificeren als een lichte tekortkoming, gezien het uitbrengen van een factsheet met ongefundeerde conclusie in combinatie met aansluitend contact opnemen met media, een en ander zonder begeleiding of advies te vragen van communicatie-medewerkers van de UT. Daarmee is het risico genomen dat de conclusies in de factsheet de boventoon zouden gaan voeren in de media uitingen.

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 54 heeft de Commissie niet kunnen concluderen dat norm 54 niet is nageleefd.

Aangaande beoordeling van de naleving van norm 55 weegt de Commissie mee dat het onder A. en B. genoemde Beklaagde had moeten aanzetten tot het geven van een meer transparante verklaring omtrent zijn persoonlijke en maatschappelijke posities. Volgens de Commissie heeft Beklaagde, in de overtuiging van zijn eigen (deels juridisch gestaafe) begrip van belanghebbendheid, ten onrechte nagelaten zich te verplaatsen in de positie van derden en met het oog daarop, door meer duidelijkheid te bieden, de schijn van belangenverstremgeling weg te nemen, of althans derden in een positie te brengen extra kritisch te zijn. Dit is in deze casus temeer van bijzonder belang nu Beklaagde, naar het oordeel van de Commissie, het ... van hetzelfde beticht: onvoldoende transparantie over mogelijke belangenverstremgeling. Het niet-naleven beperkt zich in de opvatting van de Commissie tot het gebrekkig naleven van de zorgplicht om derden voor hun oordeelsvorming voldoende helderheid te verschaffen omtrent mogelijke eigen belangen. Ten aanzien van de weging van deze gebrekkige naleving is de Commissie van oordeel dat geen sprake is van schending – onder meer vanwege het niet-opzettelijk zwijgen over wat anderen in redelijkheid als belangenverstremgeling kunnen zien – maar overigens wel van niet-naleving. De Commissie kwalificeert dit niet-naleven van norm 55 als een lichte tekortkoming. Hierbij heeft de Commissie meegewogen dat ook Klager, ..., uitdrukking heeft gegeven aan onzekerheid over wat in dit verband van Beklaagde mag worden verwacht. Het oordeel van de Commissie draagt er hopelijk toe bij voor de toekomst aan die onduidelijkheid een einde te maken. Het gaat de Commissie te ver om Beklaagde een ernstig verwijt te maken als de verwijtbaarheid in zelfs in de voor hem gezaghebbende kring van Klager, naar thans blijkt, onvoldoende werd onderkend.

Ten overvloede merkt de CWI op, dat het betoog van Beklaagde, dat Klagers klacht, gezien de zijns inziens daarin voorkomende onjuistheden en onvoldoende onderbouwing, in strijd zou zijn met art. 2.2 van de Klachtenregeling, geen stand houdt. Art. 2.2 luidt als volgt: "*Een klacht kan alleen worden ingediend over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit. In de klacht moet voldoende zijn onderbouwd waarom klager de wetenschappelijke integriteit geschonden acht*". De kritiek van Beklaagde ziet op de naleving van het tweede deel van deze bepaling, maar miskent dat art. 2.2 geen norm is die ziet op de inhoudelijke beoordeling van een klacht. Het is slechts een bepaling die de CWI mogelijkheden verschaft om een Klager er toe aan te zetten om meer duidelijkheid te verschaffen omtrent diens opvattingen over de beweerdelijke schending, dan wel een voldoende onderbouwing bieden om de klacht gegrond te achten.

Samenvattend:

- de CWI adviseert het College van Bestuur om de klacht **ongegrond** te verklaren zover deze stelt dat de Beklaagde norm 54 van de Gedragscode heeft geschonden.
- ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 38, adviseert de CWI het College van Bestuur de klacht **gegrond** te verklaren en de niet-naleving te kwalificeren als *bedenklijk gedrag* met betrekking tot de factsheet, en als *lichte tekortkoming* met betrekking tot de uitingen in kranten en tijdschriften.
- ten aanzien van norm 55 adviseert de CWI het College van Bestuur de klacht **gegrond** te verklaren en de niet-naleving te kwalificeren als *lichte tekortkoming*.

5 Aanvankelijk oordeel College van Bestuur

Het College van Bestuur van de Universiteit Twente (hierna: College) heeft kennis genomen van het advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit inzake de klacht ingediend door de Klager.

Het College heeft op 14 maart 2022, gecommuniceerd naar partijen op 28 maart 2022, het voorlopige besluit genomen om:

- "- de klacht ongegrond te verklaren zover deze stelt dat Beklaagde norm 54 van de Gedragscode heeft geschonden,
- ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 38, de klacht gegrond te verklaren en de niet-naleving door Beklaagde te kwalificeren als *bedenklijk gedrag* met betrekking tot de factsheet, en als *lichte tekortkoming* met betrekking tot de uitingen in kranten en tijdschriften,
- ten aanzien van norm 55, de klacht gegrond te verklaren en de niet-naleving door Beklaagde te kwalificeren als *lichte tekortkoming*."

Aanvullend heeft Beklaagde het College van Bestuur verzocht de CWI te wraken vanwege gepercipieerde partijdigheid in de samenstelling van de CWI. Het College van Bestuur heeft op 14 maart besloten dit verzoek niet te honoreren.

6 LOWI

Beklaagde (in LOWI-proces: verzoeker) heeft op 19 april 2022 het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (hierna: LOWI) verzocht te adviseren inzake de ingediende klacht, waarbij, volgens het LOWI, "8. Verzoeker betoogt dat het CWI-advies te verstrekkend is en meent dat zijn vrijheid van meningsuiting in het geding is. Volgens Verzoeker heeft de CWI ten onrechte de eerste zin van de conclusie in zijn publicatie eruit gelicht, die beoordeeld, en op basis daarvan geconcludeerd dat sprake is van bedenkelijk gedrag. Volgens Verzoeker moet zijn publicatie in haar geheel worden bekeken en wordt daarin voldoende nuance betracht. Ook wijst hij erop dat zijn publicatie geen doorwrochte publicatie is, maar een agenderende functie heeft en dus is bedoeld om discussie te initiëren. Verzoeker betwist dat aan zijn kant sprake is van mogelijke belangenverstrengeling (of nevenwerkzaamheden) die hij had moeten vermelden en stelt altijd transparant te zijn geweest over zijn eigen situatie. Verzoeker meent ook dat het Bestuur ten onrechte zijn verzoek heeft afgewezen om de samenstelling van de CWI te wijzigen wegens schijn van partijdigheid bij de voorzitter van de CWI."

Oordeel LOWI:

Op 13 september 2022 ontving de Universiteit Twente het advies van het LOWI, met de volgende afwegingen en conclusies:

"Publiek debat

9. Verzoeker heeft met zijn publicatie en media-optreden een bijdrage geleverd aan het publieke debat over transparantie in wetenschappelijke publicaties die door de overheid worden gebruikt ter onderbouwing van beleid. Dit is een belangrijk maatschappelijk thema, waarover veel publiek debat wordt gevoerd. Het LOWI hecht eraan om in zijn algemeenheid op te merken dat als een wetenschapper zich mengt in (gevoelige onderwerpen in) het publieke en wetenschappelijke debat, niet te snel met een beroep op de gedragscode moet worden gesteld dat die wetenschapper daarbij mogelijk de wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. Aan Verzoeker komt in het publieke debat immers, net als aan eenieder, vrijheid van meningsuiting toe. Daar komt bij dat het door instellingen voor hoger onderwijs belangrijk wordt gevonden dát wetenschappers zich in het publieke debat mengen. Het is niet de bedoeling van de gedragscode dat wetenschappers omwille van een mogelijke klacht over wetenschappelijke integriteit ervan terugschrikken om zich te mengen in het publieke debat.

Publicatie van Verzoeker

10. Over de publicatie van Verzoeker overweegt het LOWI als volgt. De conclusie van de publicatie begint met een verstrekkende stelling waarover op zijn minst verschillend kan worden gedacht. Het LOWI acht het evenwel niet juist om hierin een schending van een norm (of principe) uit de gedragscode te zien. Hierbij betreft het LOWI de inhoud van de gehele publicatie (en niet alleen die eerste zin uit de conclusie die inderdaad vragen oproept) en het karakter van de publicatie die, zoals Verzoeker terecht heeft benadrukt, vooral

bedoeld is om discussie op gang te brengen. Het LOWI oordeelt dus, anders dan de CWI, dat Verzoeker met zijn publicatie geen normen uit de gedragscode heeft geschonden. Van 'bedenklijk gedrag' is geen sprake.

Media-uitingen van Verzoeker

11. Ook in zijn media-uitingen, waaronder een interview voor de radio, heeft Verzoeker naar het oordeel van het LOWI geen normen of principes uit de gedragscode geschonden. Het vermeende persoonlijke belang waaraan de CWI refereert, een mogelijke ... in de 'achtertuin' van Verzoeker waar hij tegen is, is in dit geval vergezocht. Transparantie over mogelijke persoonlijke belangen is van groot belang, maar niet onbegrensd. Bovendien past hier een relativerende opmerking dat elke wetenschapper persoonlijke meningen heeft. Dat betekent niet dat een wetenschapper deze altijd publiekelijk hoeft te maken als hij zich in het publieke debat uitspreekt over die onderwerpen waar hij een persoonlijke mening over heeft. Verzoekers maatschappelijke positie als lid van de ... is volgens het LOWI ook niet iets wat Verzoeker had moeten vermelden. Het LOWI oordeelt dus, wederom anders dan de CWI, dat Verzoeker met zijn media-uitingen geen normen van wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. Van een 'lichte tekortkoming' is volgens het LOWI geen sprake.

Conclusie LOWI

12. Het verzoek is gegrond. Het LOWI zal het Bestuur adviseren om in zijn definitieve oordeel de klacht tegen Verzoeker ongegrond te verklaren. Omdat het verzoek op inhoudelijke punten gegrond is bevonden, zal het LOWI niet meer ingaan op het procedurele betoog van Verzoeker over de samenstelling van de CWI."

[Het volledige LOWI advies is te lezen op de website van het LOWI, via www.lowi.nl, verzoek 2022-14]

7 Definitief oordeel College van Bestuur

Het College van Bestuur heeft het advies van het LOWI, ontvangen op 13 september, betrokken bij het op 26 september 2022 genomen definitieve besluit, dat naar Klager, Beklaagde en LOWI is gecommuniceerd op 29 september 2022. Het definitieve besluit luidt als volgt:

"Het College van Bestuur heeft kennis genomen van het advies van het LOWI inzake de klacht ingediend bij de CWI met kenmerk 2021-04. Concluderende:

- dat het CWI en het LOWI verschillen van inzichten;*
- dat academische vrijheid voorop staat, waarbij er situaties denkbaar zijn waarin duidelijkheid wordt geschapen over gepercipieerde belangenverstremming voordat wetenschappers deelnemen aan het publiek debat, met als gezamenlijk doel het borgen van de wetenschappelijke kwaliteit en reputatie;*

*neemt het College van Bestuur het besluit om het advies van het LOWI met betrekking tot de klacht over te nemen en de klacht **ongegrond** te verklaren, voor zover deze stelt dat de Beklaagde normen 53, 54 en 55 van de Gedragscode heeft geschonden."*

Het College van Bestuur plant separaat afspraken met Klager, Beklaagde en de CWI waarin het definitieve besluit verder zal worden toegelicht.

[Een samenvatting is te lezen op de website van de UT, via www.utwente.nl/en/service-portal/organisation-regulations-and-codes-of-conduct/integrity/scientific-integrity, klacht 2021-04]